

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Изходящ №	дата 201 г.
Входящ № <u>586</u>	дата <u>24.08</u> 201 <u>5</u> г.
София 1113, бул. Шипченски проход № 52, бл. 17 тел.: 02/ 878 29 98 ; факс: 02/ 870 21 91	

РЕЦЕНЗИЯ

на представените от гл. ас. д-р Христо Милков Димитров трудове за участие в конкурса за академичната длъжност „доцент“, обявен от Института за исторически изследвания при Българската академия на науките в „Държавен вестник“, бр. 22 от 7 април 2015 г.

Рецензент: академик Георги Георгиев Марков

Съчетаването на изследователските интереси на един историк в световната и националната история не се среща често поради необходимостта от намирането на работещи пресечни точки. В случая с гл. ас. Хр. Милков е налице търсене и разработване на теми, които са с универсални измерения, като тази за ролята на личността в Историята. Когато се погледне неговата „Европейска автобиография“, то впечатлява последователността и умението да прилага съвременна методология, която води до интересни оценки и обобщения.

Ще започна с монографията „Клубът на месиите“ (2010), която според мен има качествата на хабилитационен труд. Радиото се разпространява и набира сила между двете световни войни, като съвременно средство за масово влияние в обществото. Авторът съсредоточава своите усилия върху образите на световните водачи, пресъздавани в европейската радиопропаганда на български език от 1 септември 1939 г. до 22 юни 1941 г. Той разкрива идеологическата и политическата основа на всекидневното въздействие в ефир върху съзнанието на милиони слушатели, като намира общото и различното между похватите при различните общественно-политически системи, олицетворявани съответно от Мусолини, Хитлер, Сталин, Чърчил и Рузвелт.

В центъра на изследването са италианската, германската, британската и съветската радиопропаганда с оглед на политическите и стратегическите интереси на отделните Велики сили към България и на Балканите. Гл. ас.

Хр. Милков свързва радиопропагандата с основните събитие през началния период на Втората световна война в Европа, като я показва в развитие в зависимост от поставените цели. Той схваща точно нейното предназначение, което ѝ позволява да не изрича цялата истина или дори съзнателно да преиначава действителността. Всички взаимно отричащи се противници го правят, макар и с различен обхват на допустимост в манипулация при подмяната на фактите.

Самозваните месици според автора ползват умело новото постижение на техниката, за да внушат своята непогрешимост като „избрани от Провидението“. Той прави сполучливи съпоставяния и сравнения между тяхното възвеличаване, като изяснява променливото съдържание на понятията „мит и митология“ при всяка водеща личност в Историята. Важна е възможността на слушателя да чуе различните гледни точки и да си направи изводи за себе си, разбира се, ако не е ограничен само от една радиоточка. Интересно е обобщението на гл. ас. Хр. Милков, че „хората се нуждаят от спасители“ и така създават условия за тяхната поява.

На европейската радиопропаганда са посветени още 11 студии и статии, които осветляват оспорваната борба за влияние върху България с оглед нейното геополитическо място на Балканите. Гл. ас. Хр. Милков посочва като „привилегировани мишени“ двореца, политическия елит, офицерството и интелигенцията. Особено внимание се отделя на университетските преподаватели и учителите, а чрез читалищата и училищата се въздейства върху обикновените граждани. Противоположните оценки в радиопропагандата са обосновани от сблъсъка по фронтовете и стремежа да се спечелят съюзници чрез себеописание в най-благоприятна светлина и очерняне на врага до степен да не познае самия себе си. Особеностите на политическата система, на народопсихологията и традициите също са изтъкнати при съобразяването на радиопропагандата с тях.

Като продължение на дисертацията си за сравнението на „митовете Петен и дьо Гол“ гл. ас. Хр. Милков обнародва монографията „Дьо Гол е Историята“ (2010) и още 22 студии и статии, в които отразява собствената си представа за видния френски държавник. Погледът на един чужд историк позволява да бъде по-обективен, защото е лишен от обяснимото

национално пристрастие. Авторът проследява изпълнения с препятствия и изпитания път на един способен офицер, който се превръща в олицетворение на съпротивителното движение на французите през Втората световна война. Дьо Гол наистина е „повикан от Историята“, когато „Отечеството е в опасност“ и трябва да бъде спасено. Той не е просто един министър-председател или президент, а за мнозинството от французите е техният национален герой, поставян до Наполеон.

Авторът доказва чрез избрания от него пример определящата роля на личността в Историята, когато критичните обстоятелства я налагат на политическата сцена. Той привежда и не толкова положителни оценки на съвременници като Рузвелт и Чърчил, но и обяснява тяхната острота със статута на Франция на претърпяла поражение Велика сила. Генерал дьо Гол не е послушен съюзник, когато френският флот и мирното население понесат тежки жертви от т. нар. „приятелски огън“. С основание той е наречен „републикански монарх“ поради често пъти решаващата негова дума.

Десет студии и статии са представени по проекта „Свободата на власт“ относно Майските събития във Франция през 1968 г. В този действително „ключов месец“ победителят генерал дьо Гол е поставен „на везните“ и сякаш губи контрол над разтърсеното от протести общество. Гл. ас. Хр. Милков вкарва в научно обръщение и документи на българското посолство в Париж, защото бурните събития надхвърлят пределите на Републиката. Много интересно е проучването на лозунгите, плакатите, афишите и графитите, като едни от най-автентичните извори, създадени спонтанно или не с хода на събитията. Авторът изтъква достойното поведение на генерал дьо Гол, който след допитване до народа се оттегля от президентската длъжност, с което се поставя над политическите ламтежи за власт.

Пет статии са посветени на френската външна политика от генерал дьо Гол през Помпиду към Митеран, които разкриват особеното ѝ място в трансатлантическите отношения и сътрудничеството с Източна Европа. И тук гл. ас. Хр. Милков ползва наред с френски и български дипломатически документи, което му позволява да прилага сравнителния оценъчен подход. Наследниците на генерал дьо Гол проявяват и своите различия в

целите и средствата на външната политика, но има и приемственост в нейното съдържание. Лозунгът „Европа от Атлантика до Урал“ е запазената марка на Париж, а напускането на военната структура на НАТО е без прецедент.

Още 6 статии са в областта на международните отношения през двете Световни войни и след края на Студената война. И тук гл. ас. Хр. Милков обяснява защо и кому е необходим „образа на врага“, та дори и чрез неговото карикатурно изображение. Плановите за изграждане на следвоенни свят са оценени с оглед на тяхната неминуема несправедливост, макар и зад завесата на „мира като ценна стока“. Авторът подчертава значението на световното обществено мнение, което е ловко обработвано и от двете враждебни пропаганди на воюващите коалиции. Той не пропуска и един злободневен въпрос за продължителния спор между Атина и Скопие относно името „Македония“ от историческо и политическо гледище, което го свежда според него до историческото право на монопол върху наследството от вековното минало.

Темата „Българска съвременна митология след 1989 г.“ е разработена в монографията „Митове в синьо и червено“ (1999), както и в още 4 студии и статии. В тях гл. ас. Хр. Милков се проявява не само като историк, но и като съвременник и участник в бурните събития в България от 10 ноември 1989 г. до изборите за VII Велико събрание, когато страната е залята от митинги, окупационни стачки, шествия и бдения. Той е натрупал богат емпиричен материал, който подлага на всестранно и задълбочено изследване. Без да взема определена страна в непримиримия политически сблъсък, авторът се старее да бъде верен на автентичните извори. Четвърт век по-късно ние можем да открием невероятни попадения в оценките за неща, които сме пропуснали тогава или просто сме ги забравили.

И тук авторът прави интересни сравнения със страните от Източна Европа, както и проучва опита на демократичното общество в Западна Европа. Така например през май 1968 г. протестиращите във Франция издигат лозунга срещу президента генерал дьо Гол „Десет години стигат!“, а у нас СДС променя само числото: „Четиридесет и пет години стигат! Времето е наше!“ Разбира се, по съвета на главния консултант Жак Сегела,

който къде умело и къде не толкова сполучливо прилага натрупания опит от Париж.

В това неподправено свидетелство на изтеклото едно поколение време ясно се виждат причините за провала на недостижимото национално съгласие, което се основава безусловно на крайно необходимото помирение. Пропагандата на воюващите за властта страни си прилича по непримиримото упорство да пречупиш другия отсреща, ако той не отстъпи от погрешните според теб идеи и принципи. Тоталитарното наследство е толкова тежко, че засяга дори и онези, които гръмко го отричат. Авторът предоставя фактите на читателя и му помага чрез анализите да вникне в тяхното предназначение, но не му натрапва своите оценки и изводи.

Документалните публикации са седем заглавия на дневници и спомени от Илинденско-Преображенското въстание 1903 г. и войните за национално обединение 1912 – 1918 г. Личните и семейните архиви съхраняват ценни свидетелства за всекидневието на извънредните събития, които не се намират в официалните документи. Гл. ас. Хр. Милков отделя внимание на родовата история, което не е характерно за нас българите, но намира все повече последователи. Това е в съзвучие с толкова модната „микроистория“, допълваща събитийната история.

Гл. ас. Хр. Милков участва с доклади в 13 научни конференции и кръгли маси, което му дава възможност да представи и защити своите тези. Неговите трудове са цитирани 43 пъти, от които 15 в чуждестранни издания. Той е автор на две учебни помагала с тестове по „История и цивилизация“ за 10-12 клас. Член е на Научния съвет и кореспондент за България на Фондация „Шарл дьо Гол“.

Като имам предвид горепосочените приноси и показаните качества на един вече изграден учен, ще си позволя да предложа на уважаемото Научно жури и на почитаемия Научен съвет на Института да исторически изследвания при Българската академия на науките да избере гл. ас. д-р Христо Милков Димитров на академичната длъжност „доцент“.

24 август 2015 г.

Ст. София

РЕЦЕНЗЕНТ:

акад. Георги Марков